

پارادایم جمال یوسف علیه السلام

در تفسیر قرآن

از انگاره تا گفتمان

علی راد

دانشیار دانشگاه تهران

سرشناسه: راد، علی، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور: پارادایم جمال یوسف علیه السلام در تفسیر قرآن؛ از انگاره تا گفتمان / علی راد.
مشخصات نشر: مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲۸۵ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۳۳۱-۱.
وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
موضوع: یوسف، پیامبر -- در قرآن.
موضوع: یوسف، پیامبر -- احادیث.
موضوع: تفاسیر ماثوره.
موضوع: زیبایی شخصی -- جنبه های قرآنی.
شناسه افزوده: بنیاد پژوهشهای اسلامی.
رده دیویی: ۳۹۷ / ۱۵۶.
رده کنگره: ۲۱۳۹۸، ۸۸۲، ۱۰۴ / BP.
شماره کتابشناسی: ۵۶۲۱۱۲۰.

بنیاد پژوهشهای اسلامی
آستان قدس رضوی

پارادایم جمال یوسف علیه السلام در تفسیر قرآن از انگاره تا گفتمان

دکتر علی راد

دانشیار دانشگاه تهران

ویراستار: مهدی انواری نسب

نمونه خوان: سید عباس سلمان زاده

صفحه آرا: محمود رسولی

طرح جلد: نیما نقوی

چاپ اول ۱۳۹۸ / ۲۰۰ نسخه، رقعی / بها: ۳۷۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

فهرست مطالب

۷	سخن ناشر.....
۱۱	دبیاچه.....
۲۹	فصل اول: (بیاد) نژودش.....
۲۹	۱. مسئله.....
۳۰	۲. مفاهیم.....
۳۰	پارادایم.....
۳۸	ایدئولوژی.....
۴۵	جمال.....
۴۶	یوسف (ع).....
۵۱	چالش.....
۵۴	انگاره.....
۵۶	گفتمان.....
۵۸	۳. فرضیه ها.....
۵۸	لزوم سنجش میراث تفسیری.....
۶۲	لزوم عترت مداری در تفسیر.....
۶۳	لزوم نقد پارادایم های منتقله در میراث امامیه.....

حدیث تفسیری و شرایط آن	۶۹
۴. روش	۷۴
۵. اهمیت	۸۱
فصل دوم: پارادایم جمال؛ از پدیداری تا گفتمان	۸۳
اشاره	۸۳
۱. پدیداری	۸۹
جمال بنی ناس پیش از اسلام	۹۰
جمال بنی ناس در دوره اسلامی	۹۲
۲. پیامدها	۱۱۶
پیامدهای هرمنیوتیکی	۱۱۶
پیامدهای عرفانی	۱۳۳
فصل سوم: مستندات روایی پارادایم مشهور	۱۳۹
اشاره	۱۳۹
۱. احادیث اهل سنت	۱۶۸
الف. روایت کعب الأحبار	۱۶۹
ب. روایت ابوسعید خدری	۱۷۷
ج. روایت انس بن مالک	۱۸۷
۲. احادیث شیعه	۱۹۲
الف. روایت ابو حمزه ثمالی	۱۹۲
ب. روایت شعیب عرقوفی	۱۹۶
ج. روایت ابن شهر آشوب	۲۰۹
د. روایت ابوبصیر	۲۱۲

۲۱۵	فصل چهارم: دلیل تفسیری
۲۱۵	اشاره
۲۱۶	دلالت « أَكْبَرَنَّهُ وَقَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ »
۲۲۹	دلالت « مَا هَذَا بَشَرًا »
۲۳۳	دلالت « مَلِكٌ كَرِيمٌ »
۲۴۵	نتایج
۲۵۷	پیشنهادها
۲۵۹	منابع و مراجع
۲۵۹	کتابها
۲۸۰	مقالات

سخن ناشر

عن عبدالسلام بن صالح الهروي قال: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: رَزَمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا. فَقُلْتُ لَهُ: وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قَالَ: يَعْلَمُ غُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَشَعَبُوا عَلَيْنَا.

حمد و سپاس بی حد خداوند بزرگ و دانا را سزد که غایت آفرینش انسان را معرفت و عربیت ذات مقدس خود قرار داد و فرمود: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لْعِبَادِي﴾^۱ درود بر پیامبران الهی به ویژه حضرت خاتم انبیا محمد مصطفی ﷺ با تزکیه و تعلیم کتاب و حکمت، زمینه ساز تحقق این هدف متعالی شدند. سلام بر امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص عالم آل محمد ﷺ، حضرت امام علی بن موسی الرضا ﷺ که ستارگان پرفروغ آسمان معرفت و عبودیت اند و رهنمایان بشر در صراط مستقیم معرفت و بندگی، و رحمت خدا بر عالمان و پژوهشگران که در طول تاریخ با فراگیری و نشر علوم و معارف اسلامی به احیای امر اسلام و ولایت

۱. عیون اخبار الرضا ﷺ ج ۱، ص ۳۰۷؛ از امام رضا ﷺ شنیدم که می فرمود: خدا رحمت کند کسی که امر ما را زنده کند. عرض کردم: امر شما را چگونه زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد، که اگر مردم زیبایی های کلام ما را بدانند از ما پیروی خواهند کرد.

۲. ذاریات / ۵۶: «و جن و انس را نیا فریدم مگر برای آنکه مرا بپرستند».

پرداخته و مردم را با زیبایی های فرهنگ اصیل اهل بیت علیهم السلام آشنا ساخته اند. بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی بر اساس نگاه ژرف تولیت فقید این آستان ملک پاسبان در سال ۱۳۶۳ به دستور معظم له تأسیس شد و با الهام از منویات رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی ره و دیدگاه های حکیمانه خلف صالح ایشان، مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مدظله العالی، و رهنمودهای تولیت معزز با تشکیل گروه های پژوهشی و استفاده از نخبگان حوزه و دانشگاه، در راستای تأمین نیازهای فرهنگی جامعه و نظام اسلامی و نسل جوان و زائران رک میز رضوی، به پژوهش و نشر علوم و معارف اسلامی نبوی و سیره اهل بیت علیهم السلام پرداخته و به فضل الهی به توفیقات ارزنده ای دست یافته است.

* *

بررسی تفسیر آیه «وَقَالَتِ الْيَهُودُ كَلَّمَا، أَنَيْنَهُ أَكْبَرَنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَكْشُوفٌ» در تفاسیر چهار قرن نخست هجری از تقابل دو پارادایم تفسیری معاصر حکایت دارد که در دلالت آیه بر زیبایی فوق العاده یوسف نزاع جدی دارند. این نگاه پارادایم رقیب، آیه به زیبایی فوق العاده یوسف دلالت ندارد، بلکه به برانگیختن مکر زنان در مراوده با یوسف می پردازد. همچنین تفسیر پارادایم مشهور بر داده های روایی و تاریخی سست کعب الاحبار و ابن اسحاق استوار است که در روند تکاملی خود با انگاره عرفان جمال گرایی رابعه عدویه در مدرسه بصره آمیخته گردید و در نهایت با صورت بندی این میراث از سوی طبری ذیل آیه «... أَكْبَرَنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ...» به عنوان احادیث تفسیری در

تبیین مفسران از آیات سایه انداخت. محتوای این کتاب نمونه آشکاری از سیطره و سلطه پارادایم مشهور در اختفای پارادایم های موازی و مخالف در تاریخ تفسیر است که به پارادایم رقیب مجال ظهور نمی دهد و تلاش دارد آن را به محاق فروبرد.

میرزا یحیی خاکی
آشنایی با قرآن

www.ketab.ir